

ความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว
ในจังหวัดอุบลราชธานี: การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว*
Belief, Narratives and History of the Lao-Thai Border Tourist Attraction
in Ubon Ratchathani Province: Development of Cultural Capital to
Increase Tourism Values

¹ปานรดา วรรณประภา และ สุนทร วรรณ

¹Panrada Wannaprapa and Suntorn Worahan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Ubon Ratchathani University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: wannaprapau@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) รวบรวมข้อมูลความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ อันเป็นทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่วิจัย 2) เผยแพร่ทุนทางวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพชุมชนและเป็นการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการคัดเลือกแบบเจาะจงจากประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ชาวบ้านที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จำนวนรวมทั้งหมด 92 คน ในพื้นที่ 6 อำเภอ คือ เขมราฐ นาตาล โพธิ์ไทร ศรีเมืองใหม่ โขงเจียม สิรินคร ทำการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทและนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกนำเสนอตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1. แหล่งท่องเที่ยวภูมิธรรม ปรากฏเรื่องเล่าและความเชื่อ 4 ลักษณะ คือ เกี่ยวกับพระอริยสงฆ์ พระพุทธรูปสำคัญ พญานาค บุคคลสำคัญ ส่วนประวัติศาสตร์ ปรากฏ 1 ลักษณะ คือ เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดี 2. แหล่งท่องเที่ยวภูมิลักษณะ ปรากฏเรื่องเล่า 2 ลักษณะ คือ เรื่องเล่าอธิบายรูปลักษณะของสถานที่ และเรื่องเล่าที่อธิบายเกี่ยวโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงความเชื่อ จำนวน 1 ลักษณะ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องรักษาพื้นที่ประวัติศาสตร์ พบจำนวน 1 ลักษณะ คือ ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับหลักฐานร่องรอยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในพื้นที่ 3. แหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญา ปรากฏ 2 ลักษณะ คือ เรื่องเล่าที่สอดแทรกความเชื่อบอกที่มาของภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์เชื่อมโยงกับภูมิปัญญา

2) การเผยแพร่ทุนทางวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพชุมชนและเป็นการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว จากการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 ลักษณะนั้นมีทุนทางวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ที่สามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ ประกอบด้วย พระพุทธรูปเก่าแก่ที่สำคัญ พระอริยสงฆ์ แหล่งโบราณคดีและแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปะวัตถุ แหล่งหัตถกรรมผ้าทอมือและอาหาร แหล่งธรรมชาติ แหล่งความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับพญานาค ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้ไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและส่งเสริมให้เป็นสิ่งล้ำค่า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมและนำมาสร้างเป็น

องค์ความรู้เพื่อเผยแพร่ 2 รูปแบบ ได้แก่ 1. จัดทำหนังสือเกี่ยวกับความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ในจังหวัดอุบลราชธานี เผยแพร่ในโรงเรียนซึ่งอยู่ในพื้นที่ทั้ง 6 อำเภอ จำนวน 10 โรงเรียน เพื่อใช้สอนในหลักสูตรท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์ครูและเยาวชนที่ได้อ่านข้อมูลจากหนังสือ พบว่า เยาวชนมีความรู้และรับรู้เรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นสามารถเล่าเรื่องสถานที่ที่ได้จากการอ่านหนังสือและมีการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม เยาวชนบางกลุ่มนำข้อมูลไปใช้ในการแนะนำนักท่องเที่ยว 2. เผยแพร่รูปแบบออนไลน์ผ่านช่องทางยูทูบชื่อ อาสา_พาเที่ยว ซึ่งมีผู้ติดตามเพิ่มขึ้นตามลำดับ การเผยแพร่ข้อมูลความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว จึงเป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าเพื่อทำให้เป็นที่รู้จักและเกิดศักยภาพในการท่องเที่ยว อีกทั้งข้อมูลจากการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงพุทธ และการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา

คำสำคัญ: ความเชื่อ; เรื่องเล่า; ประวัติศาสตร์; ทุนทางวัฒนธรรม; เพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว

Abstract

The purposes of this research article were: 1) to gather information about the beliefs, stories, and history that constituted the cultural capital of the research area and 2) to disseminate the cultural capital, which represented the identity of the area, as a guideline for developing community potential and enhancing the value-added of tourism. This qualitative research utilized in-depth interviews with a group of key informants, selected purposively from local scholars, community leaders, and villagers aged 50 years and older. A total of 30 individuals were interviewed across 6 districts, namely Khemmarat, Natan, Pho Sai, Sri Mueang Mai, Khong Chiam, and Sirindhorn. Data analysis involved contextual analysis and was presented descriptively.

The findings of this research found that 1) categorized beliefs, stories, and history related to tourist attractions into 3 characteristics: 1. morality tourist attractions, featuring four types of stories and beliefs about noble monks, important Buddha images, Phaya Naga, significant individuals, and one historical account concerning archaeological sites. 2. Landform tourist attractions, with two types of stories describing the appearance of the places and narrative stories connected to nearby tourist attractions. Additionally, there was one belief associated with trances of prehistoric people in the area. 3. Wisdom tourist attractions, displaying two characteristics: stories interweaving the origins of wisdom and histories linked to wisdom.

2) Furthermore, the study of these three characteristics of tourist attractions revealed that they represented the cultural capital that could promote tourism. This cultural capital included stories about important ancient Buddha images, noble monks, archaeological sites, historical sites, hand-woven handicrafts, local cuisine, natural attractions, as well as beliefs and faith in Phaya Naga. However, no written information about this cultural capital had been collected previously. Therefore, the researcher gathered and created knowledge for

dissemination in two formats. 1. Creating a book about the beliefs, stories, and history of the Thai-Lao border region in Ubon Ratchathani province. This book was distributed to 10 schools across all 6 districts for using in the local curriculum. Interviews with teachers and young people who had read the information from the books revealed that the younger generation gained more knowledge and stories about tourist attractions. They were able to narrate the stories about the places they had learned about through reading the books and conducting additional research. Additionally, some groups of young people used this information to guide tourists. 2. Publishing information about the beliefs, stories, and history of these tourist attractions online through the R-Sa Pa Tiew YouTube channel, which had a substantial number of subscribers. This online dissemination of information aimed to bring cultural capital to the forefront, creating value and enhancing tourism potential. The research results could serve as a valuable guideline for creating historical tourism routes, cultural tourism experiences, and geological tourism opportunities.

Keywords: Beliefs; Narratives; History; Cultural; Value-added Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศ มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการลงทุนผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ช่วยสร้างแรงงาน และกระจายรายได้ไปสู่ทุกระดับ อาชีพ ด้วยความเจริญในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมถึงปรับตัวเพื่อก้าวให้ทันต่อสถานการณ์ของตลาดทุนนิยมในปัจจุบันและอนาคตเพื่อมัดใจกลุ่มนักท่องเที่ยวและลูกค้า การพัฒนาศักยภาพความสามารถในการแข่งขันทางด้านธุรกิจการท่องเที่ยว ด้วยการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์เชิงธุรกิจจนกลายเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ หรือแม้กระทั่งการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (Specialty Interest Tourism) จนเกิดกระแสการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มีความหลากหลายมากกว่าในอดีต อันเนื่องมาจากการเจริญทางด้านวัตถุและกระแสการพัฒนาของกลุ่มนักท่องเที่ยวจึงมีหลายกลุ่ม และในแต่ละกลุ่มมีความชอบการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน การพัฒนาทางการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ความแตกต่างในเชิงภูมิศาสตร์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาครัฐและท้องถิ่น จึงมีนโยบายทางการเมือง (Political Policy) ร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่นำเสนออัตลักษณ์วิถีชุมชนให้เป็นจุดเด่นดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากการประยุกต์ใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบต่างๆ ด้วยวิถีแห่งทุนทางวัฒนธรรม ในวิถีชีวิตได้ถูกนำเสนอความเป็นตัวตนในมิติการท่องเที่ยวและมิติแห่งชาติพันธุ์ เกิดเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ชัดเจนที่กลุ่มนักท่องเที่ยวมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผสมผสานกับการเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตของกลุ่มชน การท่องเที่ยวได้ถูกอธิบายประวัติความเป็นมาด้วย เรื่องเล่า ตำนาน ประวัติศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งเป็นสื่อสำคัญในการอธิบายให้เห็นวัฒนธรรมและบริบทสังคมในแต่ละยุคสมัย (Srithon, and Tularak, 2021)

การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมนั้นจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคนและสังคม ประเทศไทยนั้นมีทุนทางสังคมมากมายที่สามารถนำมาเกื้อกูลชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้ ทั้งที่เป็นเอกลักษณ์ ค่านิยม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณี ประวัติศาสตร์ ฯลฯ เหล่านี้จะเป็นกลไกที่ดึงมาในการพัฒนาสังคม หากมีการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมเรื่องราวความเป็นมาจากผู้ ปราชญ์ท้องถิ่น มาใช้ออกแบบการท่องเที่ยว สินค้า ผลิตภัณฑ์ การแสดงศิลปหัตถกรรม ให้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งก็จะ

เป็นการจัดระเบียบทุนทางสังคม และสนับสนุนการท่องเที่ยวเศรษฐกิจให้ยั่งยืนอีกทางหนึ่ง ตามกลยุทธ์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลยุทธ์ที่ 2 ว่าจะต้องสนับสนุนให้ผู้ประกอบการ และสตาร์ทอัพ ประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจ สร้างสรรค์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการพัฒนา และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม ส่งเสริมแนวคิดการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม สร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาระบบ และการจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างฐานให้ชุมชนมีความรักในท้องถิ่นและรักษาวัฒนธรรมของตนเอง ตลอดจนสร้างเครือข่าย และจัดหาเงินทุน เพื่อบ่มเพาะชุมชนให้ยกระดับเป็นวิสาหกิจ เพื่อสังคมและสตาร์ทอัพ ซึ่งจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ตลอดจนส่งเสริมให้เอกชนมีความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ดูแลความปลอดภัย และรักษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สมบูรณ์ (National Economic and Social Development Board, 2022) จึงอาจกล่าวได้ว่า ประเทศต้องมีการปรับทิศทางส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์มากำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและบูรณาการการท่องเที่ยวให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะถือเป็นปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมให้ประเทศมีข้อได้เปรียบทางการท่องเที่ยว การพัฒนาคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมด้วยการสร้างสรรค์ต่อยอดให้เกิดผลิตภัณฑ์และการบริการทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น ถือเป็น การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนได้

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีความน่าสนใจเพราะเป็นจังหวัดศูนย์กลางของภาคอีสานตอนล่าง ในการเชื่อมโยงทางการค้า การท่องเที่ยวและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน มีภูมิศาสตร์ที่ชายแดนติดประเทศเพื่อนบ้านถึง 2 ประเทศ คือ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศกัมพูชา นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่ประเทศเวียดนามและกลุ่มอาเซียนในแถบลุ่มน้ำโขงได้สะดวกมากขึ้น ซึ่งเกิดจากปัจจัยสนับสนุนทั้งจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศเพื่อนบ้านตามกรอบความตกลงเพื่อมุ่งรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว นอกจากจะช่วยขยายการค้าภายในภูมิภาคแล้วยังส่งผลให้ธุรกิจท่องเที่ยวเติบโตมากขึ้นเช่นกัน อีกทั้งเป็นจังหวัดใหญ่ติดลุ่มน้ำโขงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างสุดของประเทศไทย จึงกล่าวได้ว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีความได้เปรียบที่มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่มีชื่อเสียงมากมายที่หลากหลายทั้งทางด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติที่ชวนให้นักท่องเที่ยวไปสัมผัส (Harasarn, Namwong, and Sopha, 2023) แต่ด้วยแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ นั้นยังขาดการอธิบายความหมาย ขาดเรื่องราว (Story) ที่น่าสนใจและสร้างการจดจำของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางซึ่งเรื่องราวที่ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวนั้นถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็น ดังที่ Wanglomklang (2019) ได้กล่าวถึง การนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ความเป็นมาและสถานที่สำคัญ ตามรอยวรรณกรรมของพื้นที่ มาจัดทำเป็นเส้นทาง การท่องเที่ยว โดยเพิ่มกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ให้มีความแปลกใหม่ สามารถนำเส้นทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวหรือนำไปศึกษาเพื่อพัฒนาให้เกิดประโยชน์ สามารถจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ได้ เช่นเดียวกับ Srihira et al. (2021) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ตามรอยวรรณกรรมพื้นถิ่นและบุญบั้งไฟพญานาค อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวโดยร้อยเรียงกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตำนานความเชื่อของสถานที่ เชื่อมโยงกับศาสนา พญานาค เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับพื้นที่ช่วยให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารวบรวมความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์จากแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ในจังหวัดอุบลราชธานี อันถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าของแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดเสน่ห์ มีความน่าสนใจ และสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เพื่อส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว อีกทั้งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นให้เป็นจุดขายเพื่อส่งเสริมการตลาด ทำให้จังหวัดอุบลราชธานีกลายเป็นจุดหมายที่นักท่องเที่ยวต้องแวะเยี่ยมเยือนและรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี อันจะส่งผลให้คนในชุมชนรักหวงแหนท้องถิ่น ตลอดจนการสร้างงาน สร้างรายได้ที่จะเกิดขึ้นกับคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ อันเป็นทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่วิจัย
2. เพื่อเผยแพร่ทุนทางวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพชุมชนและเป็นการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ทฤษฎีคติชนวิทยา ทฤษฎีอัตลักษณ์ ทฤษฎีการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ เรื่องเล่า และประวัติศาสตร์ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่วิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมไปจำแนกลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกเนื้อหาตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวให้เห็นแนวทางในการจัดเส้นทางการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 6 อำเภอ ได้แก่ เขตอำเภอเขมราฐ นาตาล โพธิ์ไทร ศรีเมืองใหม่ โขงเจียม และสิรินธร รวมแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 35 แห่ง ใช้การศึกษาด้วยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มการจดบันทึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) 1) ผู้นำชาวบ้านในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 12 คน 2) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 10 คน 3) ประชากรมีภูมิลำเนาบริเวณแหล่งท่องเที่ยว (อายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป) จำนวน 35 แห่ง รวมทั้งหมด 70 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) แบบการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีคติชนวิทยาและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างคำถาม และนำไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชาวบ้าน ประชาชนชาวบ้าน ประชากรที่มีภูมิลำเนาบริเวณแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งหมด 92 คน เป็นรายบุคคล 2) แบบบันทึกเอกสารแบบบันทึกเสียงและบันทึกวิดีโอ ผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียงเพื่อตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูลสัมภาษณ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป 3) การจัดประชุมกลุ่มย่อย หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว ดำเนินการจัดงานเสวนาเพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสรุปแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ รวมไปถึงข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่วิจัย จากนั้นคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่ยังเป็นที่นิยมและเป็นที่ยุ้จักใน 6 อำเภอ เพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลความเชื่อ เรื่องเล่า และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ โดยอาศัยแนวคิดรูปแบบ เนื้อหาข้อมูลจากนักวิชาการต่าง รวมถึงใช้แนวคิดทฤษฎีทางคติชนวิทยาเพื่อจำแนก ลักษณะเห็นแนวทางในการศึกษาและเพื่อตอบโจทย์การวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 การนำเสนอผลวิจัย ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และแสดงผล การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการการศึกษาความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ในจังหวัด อุบลราชธานี ทั้ง 6 อำเภอ ได้แก่ เขมราฐ นาตาล โพธิ์ไทร ศรีเมืองใหม่ โขงเจียม และสิรินธร ผู้วิจัยสรุป ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งผู้วิจัยได้จำแนก นำเสนอตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะภูมิธรรม แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะภูมิสังคม และแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะภูมิปัญญา ผลการวิจัยพบดังนี้

1. ความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวภูมิธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา วัด สถานที่ปฏิบัติธรรม อันเป็นแหล่งพักพิงทางจิตใจสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อกราบไหว้บูชา หรือบนบาน ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเกิดจากความเชื่อ ความศรัทธาที่เกี่ยวกับสถานที่ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะดังกล่าว มีความเชื่อ เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับซ่องกับ 5 เรื่อง ได้แก่

1.1) พระอริยสงฆ์ ปรากฏเรื่องเล่า และความเชื่ออันเกี่ยวข้องกับพระอริยสงฆ์ที่เป็นที่เคารพ นับถือ ได้แก่ สำเร็จลุน (บรมครูผู้ทรงอภิญาแห่ง นครจำปาศักดิ์ แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว) หลวงปู่เสาร์ กันตสีโล หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต หลวงปู่พรหมมา เขมจาโร หลวงปู่คำคะนิง จุลมณี ทั้งนี้ ทุกรูปเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป โดยเรื่องเล่านั้นจะบอกเล่าเกี่ยวกับการรุดงค์เพื่อบำเพ็ญภาวนาในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เรื่องเล่าเกี่ยวกับบิณฑารยของพระอริยสงฆ์ ที่ทำให้เป็นที่ศรัทธาของผู้คนทั้งสองฝั่งโขง

1.2) พระพุทธรูป ปรากฏเรื่องเล่า ความเชื่อ รวมไปถึงประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับพระพุทธรูปที่สำคัญ ของพื้นที่หลายลักษณะ ได้แก่ เรื่องเล่าบอกเหตุแห่งการพบพระพุทธรูป ความเก่าแก่ ความเชื่อในอภินิหารของ องค์พระพุทธรูป และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านอันเกิดจากพระพุทธรูป เช่น พระเจ้าใหญ่ องค์หมื่น ณ วัดอุบมุง อำเภอเขมราฐ ที่พุทธศาสนิกชนในพื้นที่เกิดความศรัทธา และนิยมมากราบไหว้ขอพร เพราะขึ้นชื่อเรื่องพุทธคุณต่างๆ มีเรื่องเล่าการค้นพบองค์พระพุทธรูปว่า "...ท้าวศรีจันทร์ ศรีสุราช เป็นชาวอำเภอเขมราฐได้อพยพมาพร้อมกับพรรคพวกเพื่อมาตั้งถิ่นฐาน แล้วค้นพบพระพุทธรูปมีปางนาค ปกเหนือเศียร 11 ตน มีอุบมุงกอดด้วยอิฐครอบองค์พระเอาไว้ ชาวบ้านจึงเรียกว่า "พระอุบมุง" และตั้งชื่อ หมู่บ้านว่าบ้านอุบมุง เวลาต่อมาวัดก็ถูกปล่อยร้างเพราะชาวบ้านเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่จึงไม่มีใครกล้า เข้าไปบูรณะ กระทั่งปี พ.ศ. 2460 มีพระรุดงค์ชื่อ พระบุญมา ซึ่งเป็นชาวเวียงจันทร์มาบูรณะวัดแห่งนี้ ทำให้วัดแห่งนี้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ด้วยความเชื่อเรื่องพุทธานุภาพความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปอุบมุง หรือ ชาวบ้านเรียกอีกชื่อว่า พระเจ้าใหญ่องค์หมื่น เพราะเชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปคูเมือง กับพระเจ้าใหญ่องค์แสน ที่ประดิษฐานที่วัดโพธิ์ อำเภอเขมราฐ..."

1.3) พญานาค ด้วยความเชื่อว่าพญานาคนั้นทำหน้าที่ปกป้องค้ำจุนพระพุทธศาสนา ชาวลุ่มน้ำโขง ที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก จึงมีการนับถือพญานาคซึ่งเชื่อว่ามีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถ

ดลบันดาลสิ่งต่างๆ ได้ ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางภูมิธรรมจะมีเรื่องเล่า ความเชื่อเกี่ยวข้องกับ พญานาคทุกแห่ง พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ เรื่องเล่าของการสร้างพญานาคอันเกิดจากการสันนิษฐานรูปลักษณะของ พื้นที่ เรื่องเล่าการสร้างพญานาคที่เกิดจากการนิมิต (ฝัน) เรื่องเล่าที่บอกเหตุการณ์สร้างพญานาคเพื่อเป็น สัญลักษณ์หรือตัวแทนว่ามีองค์พญานาคปกปักรักษา ณ สถานที่นั้น ดังเช่น เรื่องเล่า ความเชื่อเป็นเหตุให้สร้าง องค์พญานาค ณ วัดป่าภู่ง อำเภอสรีเมืองใหม่ ที่ว่า “...ลุงตั้งซึ่งเป็นคนอำเภอเขมรราชได้ฝันว่ามีพญานาค มาหาและบอกให้ลุงไปรับที่แม่น้ำสองสี เพื่อมาช่วยสร้างวัดภู่ง ซึ่งฝันซ้ำๆ ถึง 3 ครั้ง ต่อมาลุงตั้งมีอาการ เจ็บปวดที่ตาอย่างรุนแรง แม้ไปหาหมอก็รักษาไม่หาย จึงนึกถึงความฝันของตนและได้จัดรูปเพื่อบอกกล่าว พญานาคว่า หากตาหายจะไปรับ เพียงชั่วครู่ดวงตาก็หายจากการเจ็บปวดอย่างน่าอัศจรรย์ ลุงตั้งจึงได้ เดินทางไปที่บริเวณแม่น้ำสองสีที่อำเภอโขงเจียมทำพิธีอัญเชิญพญานาค ขณะที่ขั้บรถยนต์กลับมาที่วัดป่าภู่ง ก็รู้สึกได้ว่า รถหนักมากทั้งที่ท้ายกระบะของรถนั้นว่างเปล่า เมื่อเดินทางถึงลุงตั้งจึงเล่าเรื่องให้ยายคนหนึ่งฟัง ยายก็เอ่ยขึ้นว่า “มาเด้อเจ้าคะ มาอยู่ตรงนี้ มาอยู่ตรงเพิงถ้ำนี้เด้อ บต้องไปไล่ให้ไต่บ้านเพิ่นเห็น เดี่ยวเพิ่นสิ ตกใจ” แล้วสถานที่แห่งนี้จึงมีการสร้างองค์พญานาค 3 ตน ได้แก่ องค์ปู่พญาโคตมะนาคราช (องค์สีเงิน) องค์ปู่ พญานันตะนาคราช (องค์สีทอง) และองค์ปู่พญานันจันทวานาคราช (องค์สีเขียว)..”

1.4) โบราณคดี พบว่า แหล่งท่องเที่ยวลักษณะภูมิธรรมนั้นมีเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ซึ่งสถานที่นั้นเป็นได้สร้างเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การดำรงชีวิตของมนุษย์สมัยโบราณ เช่น วัดถ้ำ พระศิลาทอง อำเภอเขมรราช ซึ่งมีการขุดพบหลุมฝังศพและโบราณวัตถุบริเวณวัดและได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้

1.5) บุคคลสำคัญ พบว่า มีเรื่องเล่าถึงบุคคลสำคัญและนำมาบอกเหตุของการตั้งชื่อสถานที่และ ความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์จนก่อให้เกิดความศรัทธานักท่องเที่ยวนิยมมาราบไหว้ขอพร เช่น วัดสวนหินผา นางคอย อำเภอศรีเมืองใหม่ ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีเรื่องเล่าของนางพญาอินถาว่า “...นางพญาอินถา เป็นลูกสาว ตระกูลสูงศักดิ์แห่งเมืองจำปาสัก แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นางได้มานั่ง ณ ผาแห่งนี้ทุกวัน เพื่อรอคอยการกลับมาของสามีที่ไปออกรบ แต่สุดท้ายก็ได้รับข่าวว่าสามีเสียชีวิต นางเศร้าโศกจนสิ้นใจ ที่หน้าผาบริเวณวัดแห่งนี้...”

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า มีวัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมอีกหลายแห่งที่นอกจากจะปรากฏความเชื่อ เรื่องเล่าแล้วยังสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ได้ แต่ไม่ได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมเพื่อให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น วัดถ้ำถ้ำทอง (อำเภอนาตาล) ซึ่งมีพระพุทธรูปองค์แสนมิ่งมงคล ที่ชาวบ้าน เชื่อว่า หากใครอยากมีบุตรหากขอก็จะสมหวัง วัดโนนสว่าง (อำเภอเขมรราช) เป็นแหล่งเก็บรักษาโบราณวัตถุที่ สำคัญ คือ เสาประดับกรอบประตู ศิลปะขอมแบบไพรกเมง และมีวัตถุคล้ายหัวของโซ่ขนาดใหญ่ อันแสดงให้เห็นว่าพื้นที่นี้อาจเป็นชุมชนโบราณที่ให้ความสำคัญกับศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ลัทธิไสยเวทย์ ร่องรอยชิ้นส่วน ของศิวลึงค์สิ่งแทนองค์พระศิวะ วัดศรีรัตน (อำเภอนาตาล) มีโบราณสถานและวัตถุโบราณที่เป็นร่องรอยทาง ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเจนละ หรือเขมรโบราณ จึงถือเป็นฐานข้อมูลสำคัญเพื่อการท่องเที่ยวได้

2. ความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวภูมิลักษณะ แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้ จะมีลักษณะโดดเด่นด้านลักษณะทางกายภาพ จำแนกได้ 2 ลักษณะ และพบเรื่องเล่า ความเชื่อ และ ประวัติศาสตร์ ดังนี้

2.1) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่เป็นแหล่งโบราณคดี อันปรากฏร่องรอยภาพเขียนสี ตามผาถ้ำเพิง หินต่างๆ เช่น ผาแต้ม และผาต่างๆ บริเวณใกล้เคียง แต่จะปรากฏเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และแฝงด้วย ความเชื่อในบางสถานที่เท่านั้น เช่น เสาเฉลียงบริเวณอุทยานแห่งชาติผาแต้มมีความเชื่อว่า “..เสาเฉลียงเป็นที่

อยู่ของเจ้าเมืองและทหารกล้า ซึ่งเสียชีวิตจากการสู้รบในต่างแดน เชื่อกันว่าวิญญาณจะมารวมกันอยู่บริเวณเสาหิน ดังนั้นทุกวันพระจะมีเจ้ากวนบ้าน (ผู้ทรงเจ้า) กราบไหว้ไปบูชา...”

2.2) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางธรณีวิทยา พบว่า เช่น บริเวณผาชัน - สามพันโบก (อำเภอโพธิ์ไทร) แก่งหินงาม - หาดชมดาว (อำเภอนาตาล) เป็นต้น สถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าวมีลักษณะทางธรณีวิทยาที่โดดเด่น มีเรื่องเล่าประกอบการอธิบายถึงสถานที่อยู่ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1. เรื่องเล่าอธิบายที่มาของการตั้งชื่อของสถานที่ 2. เรื่องเล่าอธิบายที่มาของรูปลักษณะของสถานที่ 3. เรื่องเล่าอธิบายการเกิดขึ้นของสถานที่นั้น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งจะมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกัน เช่น สามพันโบกจะมีเรื่องเล่าที่อธิบายที่มาของรูปลักษณะของสถานที่ว่า “กาลครั้งหนึ่งมีปูหลานคู่หนึ่งล่องเรือหาปลาตามลำน้ำโขง และได้แวะพักยังบริเวณนี้ ครั้นเมื่อหลานเกิดอาการหิว ปูจึงเอามือล้วงดินเพื่อจับปูจึงทำให้กลายเป็นโบกหิน (บ่อ, หลุม) ซึ่งชาวบ้านเรียกพื้นที่นี้ว่า โบกหินปูจกปู”

จากการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะโดดเด่นทางด้านรูปลักษณ์สัณฐาน จึงสรุปได้ว่าจะปรากฏเรื่องราวความเชื่อของพื้นที่ผั่งอยู่ โดยความเชื่อเหล่านั้นมักจะถูกถ่ายทอดเป็นเรื่องเล่าจากรุ่นสู่รุ่น บางแห่งเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจเกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้าน บางแห่งปรากฏร่องรอยของอารยธรรมผู้คนสมัยก่อนในยุคสมัยล่าอาณานิคมของชาติต่างๆ แต่เรื่องราวเหล่านั้นได้เลือนหายไปตามกาลเวลาเพราะไม่มีใครสนใจและไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

3. ความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญา แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ดังนั้นจึงปรากฏการนำเอาภูมิปัญญามาพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวอยู่ 3 กลุ่ม ได้แก่

3.1) แหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาผ้าทอ พบว่า พื้นที่บริเวณ 6 อำเภอ นั้นมีแหล่งทอผ้าจำนวนมาก และผ้าทอส่วนใหญ่จะเป็นผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติ ทั้งนี้ แหล่งทอผ้าบางแห่งจะมีเรื่องเล่าของลายผ้าแต่ละลาย บางแห่งมีความเชื่อเกี่ยวกับการผลิตและลวดลายผ้าและบางแห่งมีการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม อัตลักษณ์ของท้องถิ่น รวมถึงนำเอาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมาสร้างเป็นเรื่องราวและบอกเล่าผ่านลายผ้า เช่น ลายดาวลูกไก่ มีเรื่องเล่าว่า “...มีหญิงคนหนึ่งซึ่งได้อยู่กินกับสามีมีลูกสาวทั้งหมด 5 คน สามีนั้นเอาแต่เที่ยวเตร่เตร่ เกร ทำร้ายภรรยา แต่ไม่นานนักสามีก็ล้มป่วยตาย ทำให้นางต้องเป็นหม้ายและเลี้ยงลูกเพียงลำพัง นางเองอยากให้ลูกรักและดูแลกันไม่ทอดทิ้งกันก็พยายามคิดหาหนทางในการสั่งสอนลูก พอเหลือบขึ้นไปบนท้องฟ้าเห็นดาวลูกไก่เกาะกลุ่มกันส่องแสงบนท้องฟ้า นางจึงได้คิดลายผ้าและตั้งชื่อว่าลายดาวลูกไก่เพื่อจะสอนให้ลูกสาวได้ทอและบอกความหมายของลายผ้าว่า ดาวลูกไก่นั้นไม่ว่าจะอยู่มุมใดของโลกมันก็จะเกาะกลุ่มกันเสมอ ลูกต้องรักและสามัคคีกันเช่นดาวลูกไก่...” ทั้งนี้เชื่อว่าคนที่ชื่นชอบและได้ครอบครองผ้าลายนี้ เกิดอยู่ ณ แห่งหนตำบลใด จะพบแต่ความรักใคร่สามัคคี จะมีแต่คนรัก จะเป็นผู้รู้คุณต่อผู้ให้กำเนิด คนๆ นี้จะได้พรอันประเสริฐจากผู้เลี้ยงดู

3.2) แหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาเครื่องจักสาน พบว่า มีเรื่องเล่าอันเกี่ยวกับเครื่องจักสานที่เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ และเครื่องจักสานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เครื่องมือส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ในการหาปลาเนื่องจากมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง

3.3) แหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาอาหาร จะปรากฏเฉพาะเรื่องเล่าถึงที่มาของการประกอบอาหารที่ทำให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเกิดมูลค่า และมีการนำเอาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาบอกเล่าวัฒนธรรมการกินของคนในพื้นที่ และไม่พบเกี่ยวกับความเชื่อในภูมิปัญญาด้านอาหาร

วัตถุประสงค์ที่ 2 จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ 6 อำเภอ พบว่า พื้นที่ทั้ง 6 อำเภอนั้นมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากแต่มีหลายแห่งที่ไม่ได้มีการส่งเสริมพัฒนา ด้านการท่องเที่ยวทำให้มีสภาพที่ทรุดโทรม รวมถึงข้อมูลสำหรับศึกษาเส้นทางเดินทางท่องเที่ยว นั้น มีเพียงบางแหล่ง ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้เสียเวลาในการเดินทางจากแหล่งท่องเที่ยวจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมประเด็นปัญหาซึ่งได้จากการเสวนาร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1) สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ประกอบการ ภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งเน้นสร้างร่วมมือ แบบเชื่อมโยงเครือข่ายในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและบริการให้เกิดศักยภาพ

2) จัดทำหลักสูตรการอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร เช่น ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน เยาวชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นมัคคุเทศน์และแกนนำในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น อบรมทักษะการสื่อความหมายเรื่องราวของพื้นที่ที่ถูกต้องชัดเจน ทักษะการเล่าเรื่อง ทักษะทางภาษา รวมถึง ทักษะการบริการที่มีมาตรฐานเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวสำหรับการเดินทางทำกิจกรรมในพื้นที่เสี่ยง เป็นต้น

3) ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ปรับภูมิทัศน์ให้สวยงาม มีที่พักเพียงพอต่อการให้บริการ มีร้านอาหารที่สะอาดปลอดภัย มีรถบริการสำหรับพื้นที่ที่เข้าถึงยาก มีป้ายบอกทางเป็นระยะ มีแผนที่เส้นทางเดินทางท่องเที่ยว จัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลโดยเฉพาะ ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น

4) สร้างภาพลักษณ์ (Brand Image) ของแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจนสามารถนำไปสื่อสารให้เกิด การรับรู้ ตอกย้ำถึงภาพลักษณ์ของพื้นที่สู่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้ ด้วยการรวบรวมเรื่องราวของ แหล่งท่องเที่ยวจากผู้คนในพื้นที่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อร่วมกันหาจุดเด่นและความแตกต่าง จากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ แล้วพัฒนาเป็นภาพลักษณ์ สร้างเส้นทางท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว สร้างการรับรู้ด้วย Content ถ่ายทอดเรื่องราวเป็นวิดีโอลงสื่อโซเชียลช่องทางต่างๆ เป็นการส่งเสริม การประชาสัมพันธ์กระตุ้นและดึงดูดความสนใจในการท่องเที่ยว

5) จัดให้มีบริการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบตามจุดสำคัญในพื้นที่และง่ายสำหรับนักท่องเที่ยว ในการเข้าถึงข้อมูล เช่น สร้างจุดเช็คอินพร้อม QR Code เชื่อมโยงด้วยภาพและเรื่องราวเพื่อให้เกิดการแชร์ ในโลกออนไลน์ จัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวแบบ One Stop Service ของแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่ 6 อำเภอ จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ตามจุดศูนย์รวมต่างๆ รวมถึงจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว จุดต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์ในการวางแผนการเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งได้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาเรียบเรียง เป็นเรื่องราวเพื่อสร้างมูลค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยวและเป็นการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้เกิดการรับรู้เบื้องต้น ดังนี้

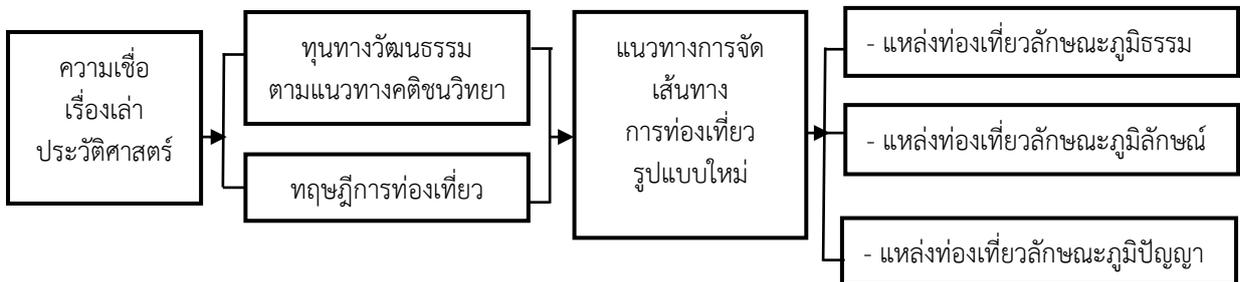
1) จัดทำหนังสือ “ความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์แหล่งท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ในจังหวัด อุบลราชธานี” โดยดำเนินการเผยแพร่ในโรงเรียน จำนวน 10 โรงเรียน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ทั้ง 6 อำเภอ เพื่อให้ครูได้ใช้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ทำให้นักเรียน เยาวชนได้รับรู้เรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว ในท้องถิ่นของตนเองและเกิดความภาคภูมิใจสามารถถ่ายทอดเรื่องราวแก่ผู้อื่นได้ จากการสัมภาษณ์ครูและ นักเรียนหลังการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าว พบว่า นักเรียนมีความสนใจและได้สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม เยาวชน บางกลุ่มนำข้อมูลไปใช้เพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวได้

2) จัดทำช่อง ยูทูบ (You Tube) ชื่อช่อง อาสา_พาเที่ยว โดยทำคลิปวิดีโอรูปแบบนำเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง โดยสอดแทรกความเชื่อ เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเผยแพร่ในรูปแบบออนไลน์ พบว่า มียอดผู้ติดตามยูทูบเพิ่มขึ้นตามลำดับ

Picture 1: Example for Official Book “Belief, Narratives and History of the Lao-Thai Border Tourist Attraction in Ubon Ratchathani Province

องค์ความรู้ใหม่

Picture 2: Classification of Tourist Attractions as a Guideline for Organizing Travel Routes

จากภาพที่ 2 สรุปองค์ความรู้ได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัยที่ 6 อำเภอนั้น สามารถจำแนกลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นภูมิธรรม ซึ่งเป็นศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา สามารถนำมาจัดเส้นทางท่องเที่ยวแบบเชิงวัฒนธรรม หรือการท่องเที่ยวเชิงพุทธได้ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นภูมิลักษณะ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งพื้นที่วิจัยจะมีความโดดเด่นด้านรูปลักษณะ สามารถนำมาจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาได้ และแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางภูมิปัญญา มีความโดดเด่นด้านการทอผ้าฝ้ายธรรมชาติ และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต สามารถจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ตัวตน สร้างประสบการณ์ใหม่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ สัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่นผ่านการลงมือทำได้ ทั้งนี้ จากการจำแนกกลุ่มตามลักษณะดังกล่าว การท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี และหน่วยงานในท้องถิ่นสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดเส้นทางในการท่องเที่ยวตามจุดมุ่งหมายการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้อีกรูปแบบหนึ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การรวบรวมความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์สามารถนำไปพัฒนาเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจได้ เพราะในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าธุรกิจท่องเที่ยวมักจะเกี่ยวโยงกับสิ่งเหล่านี้ และมักจะถูกนำไปสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ การลงพื้นที่รวบรวมข้อมูลดังกล่าว ยังถือเป็นการสำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบว่าพื้นที่นั้นๆ มีความน่าสนใจอย่างไร ประชาชนรับรู้เรื่องราวของสถานที่ท่องเที่ยวหรือไม่ สามารถแนะนำนักท่องเที่ยวได้หรือไม่ ซึ่งพบว่า พื้นที่ทั้ง 6 อำเภอ โดยเฉพาะบริเวณที่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้เกิดการรับรู้ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เพราะการท่องเที่ยวต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และคนในท้องถิ่น หากต้องการดึงดูดให้มียกนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ดังที่ Yingkhong, and Khaodee (2022) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชนท่องเที่ยวชายแดนกับการสร้างมูลค่าเพิ่มซึ่งกล่าวสรุปไว้ว่า การนำเอาสิ่งที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่มาเสนอในบริบทของการท่องเที่ยว เป็นจุดขายสำหรับการท่องเที่ยวในชุมชนถือเป็นการอนุรักษ์สิ่งนั้นให้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และทุนทางวัฒนธรรมนั้นสามารถนำมาพัฒนาเศรษฐกิจสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน การเลือกทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าจึงถือเป็นประเด็นที่ท้าทายสำหรับผู้นำชุมชนชาวบ้าน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ถือว่าเป็นการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม หากเปรียบทุนทางวัฒนธรรมเป็นอาหารที่ต้องได้รับการปรุงรสใหม่ซ้ำ (ทำซ้ำ การปรับเปลี่ยน การทำใหม่ การคิดใหม่ การสร้างความหมายใหม่) เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว การศึกษาวิจัยเพื่อรวบรวมความเชื่อ เรื่องเล่า และประวัติศาสตร์ จึงถือเป็นการจุดประกายความคิดที่สำคัญที่อาจทำให้คนในชุมชน หรือนักท่องเที่ยวเกิดความอยากรู้ อยากทราบที่ไปที่มาของพื้นที่ หากมีการนำเสนอเรื่องราวเหล่านี้ผ่านสื่อต่างๆ ก็จะช่วยสืบทอดเรื่องราวของพื้นที่ชุมชนให้คงอยู่ต่อไป และถือเป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Srithon, and Tularak (2021) ได้กล่าวว่าการประยุกต์ใช้คติชนวิทยาในบริบทใหม่เพื่อสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมในสังคมไทย ได้มีการใช้นิทานตำนาน พิธีกรรมในชุมชนเป็นหนึ่งในการนำเสนอความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ เพื่อให้สังคมภายนอกรับรู้ความเป็นตัวตนที่มีลักษณะเฉพาะในด้านต่างๆ เป็นการนำเสนอภาพจากวัฒนธรรมดั้งเดิมในวิถีชีวิตวิเคราะห์คติชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย เพื่อแสดงให้เห็นว่าได้มีการปรับเปลี่ยนบริบทของข้อมูลคติชนให้เกิดการสร้างสรรคทั้งด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคมดิจิทัล ที่มีการใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เกิดมูลค่าและความน่าสนใจ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาข้อมูลความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว ของทั้ง 6 อำเภอ พบว่า พื้นที่บริเวณนี้มีจุดแข็งในด้านวัฒนธรรมและระบบนิเวศที่มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แต่แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่เคยได้รับความนิยมในการท่องเที่ยวถูกละเลย ไม่ได้มีการพัฒนาใดๆ ทั้งจากชุมชน หน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชน รวมถึงหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จนทำให้สภาพของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ทరుดโทรมเสื่อมสภาพ และขาดความน่าสนใจ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่ได้ได้รับความสนใจจากคนในพื้นที่ หากมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนฐานความคิดที่เน้นความสำคัญของการฟื้นฟู และอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาของท้องถิ่น ถ่ายทอดให้ประชาชนในท้องถิ่นให้เข้าใจและสร้างความเข้มแข็งในท้องถิ่นของตน กระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นรู้จักศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่น ด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่เอกลักษณ์และคุณค่าที่มีในท้องถิ่น ตลอดจนมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่างๆ มากขึ้น พื้นที่อาจจะประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวมากกว่าปัจจุบัน รวมทั้งส่งเสริมการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นก็จะส่งผลดีต่อการท่องเที่ยว ซึ่ง Thanachokphisit, and Akkasaeng (2022) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมของอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า อำเภอเขมราฐมีมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายในพื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ นักท่องเที่ยวให้ความสนใจด้านต่างๆ แตกต่างกันไปเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การสนับสนุนส่งเสริมและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมอันเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอเขมราฐ ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไปสู่การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านการคมนาคมค่อนข้างสะดวก การจัดกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาและจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ริมฝั่งโขงและประเพณี ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวและเตรียมความพร้อมของเจ้าของพื้นที่ มีการบริการที่หลากหลายเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อและช่องทางต่างๆ วางแผนจัดเตรียมโปรแกรมการท่องเที่ยวไว้ล่วงหน้าสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมสถานที่ต่างๆ ของอำเภอเขมราฐ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีมาตรฐานที่ดีพอ สามารถต่อยอดการทำตลาดในเชิงรุกเพื่อนำสินค้าออกจำหน่ายนอกพื้นที่ และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้สู่ครัวเรือน ดังที่ Swadsaen, and Nakpathom (2022) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดนครนายกภายหลังสถานการณ์โควิด-19 พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายกอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยมุ่งสร้างและพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 2) การสร้างความร่วมมือและส่งเสริมผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว 3) ส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์ด้านการตลาด จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ 4) จัดทำโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น อบรมด้านมาตรฐานความปลอดภัย อบรมอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น 5) พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่การเปลี่ยนแปลง โดยเน้นปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ จัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว 6) เพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการโดยส่งเสริมให้พัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ต่อยอดส่งเสริมให้เกิดการซื้อขาย

สรุป

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อ เรื่องเล่า และประวัติศาสตร์ของ 1) แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นภูมิธรรม อันเกี่ยวข้องกับสถานปฏิบัติธรรมและวัดนั้น นักท่องเที่ยวจะนิยมไปด้วยจุดมุ่งหมายในการกราบสักการะบูชา หรือขอพรต่างๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิต ตามความเชื่อหรือคำบอกเล่าที่ได้ยินมาว่าศักดิ์สิทธิ์ว่าเมื่อมากราบไหว้แล้วจะสมดังปรารถนา และบางคนก็มาเพื่อการเสี่ยงโชค ดังนั้น สถานที่ท่องเที่ยวกลุ่มนี้จึงจะมีเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับบุคคลที่เป็นที่เคารพศรัทธา พระพุทธรูป และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงจะเป็นแรงจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยว 2) แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในลักษณะที่พิจารณาจากรูปลักษณ์ของพื้นที่ ส่วนใหญ่จะปรากฏเป็นเรื่องเล่าที่เป็นการกำเนิด หรือ เรื่องเล่าที่เกี่ยวกับชื่อของสถานที่นั้น ส่วนเรื่องประวัติศาสตร์ที่ปรากฏมักจะมีเกี่ยวข้องกับมนุษย์โบราณ และความเชื่อนั้นปรากฏค่อนข้างน้อยสำหรับแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ต้องเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะที่โดดเด่น แปลกตา สวยงาม เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อชื่นชมความสวยงามของธรรมชาติและทัศนียภาพเท่านั้น จึงไม่ค่อยปรากฏความเชื่อในสถานที่กลุ่มนี้ เรื่องเล่าที่ปรากฏจึงมักบ่งบอกถึงรูปลักษณ์สัณฐานของสถานที่ 3) แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นภูมิปัญญา ความเชื่อเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้มักเป็นเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่อันบ่งบอก

ตัวตนของพื้นที่นั้นๆ และความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากแหล่งอื่น แหล่งท่องเที่ยวจุดนี้ใช้เอกลักษณ์เฉพาะเป็นแรงจูงใจให้เดินทางไปที่ท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้และการตัดสินใจเลือกซื้อ ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมในการพัฒนา ทักษะของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึงนักท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก ความมั่นคงและปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยเข้ามามีส่วนร่วมช่วยกันในการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 หน่วยงานท้องถิ่นสามารถเลือกมาเป็นจุดเด่นของพื้นที่ไปพัฒนา ต่อยอดเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์ บริการต่างๆ เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ส่งผลต่อรายได้ของคนในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อวางแผนเส้นทางการท่องเที่ยวตลอดจนนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษารวบรวมเกี่ยวกับเรื่องเล่า ตำนาน ความเชื่อ และประวัติศาสตร์ของพื้นที่อื่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์ เพราะถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในการขับเคลื่อนสังคมได้

2.2 ควรมีการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นปัจจุบัน วิเคราะห์เส้นทางการท่องเที่ยว ก่อนมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและสามารถวางแผนการเดินทาง

References

- Harasarn, A., Namwong, P., & Sopha, J. (2023). The Potential Development Guidelines for the MICE Tourism Industry in Ubon Ratchathani Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 11(1), 280-291.
- National Economic and Social Development Board. (2022). *The 13th National Economic and Social Development Plan Years 2023-2027*. Bangkok: Office of the Economic Development and Economic Development Board, National Society Office of the Prime Minister.
- Phueakbuakhaol, S., & Buripatdee, C. (2018). Guidelines for Development of Cultural Tourism Attractions in Cha-Am District in Phetchaburi Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(2), 1672-1684.

- Srihiran, J. et al. (2021). Spiritual Tourism: Following the Footsteps of Local Literatures and the Serpent Rocket Festival, Ratanawapi District, Nongkhai Province. *Journal of Graduate Studies Review*, 17(2), 1-18.
- Srithon, A., & Tularak, U. (2021). Cultural Capital in the Dimension of Community Tourism Described through Stories, Legends, Local History and Community Way of Life. *Liberal Arts Review*, 16(2), 141-158.
- Swadsaen, S., & Nakpathom, P. (2022). The Guidelines for Sustainable Tourism Development in Nakorn Nayok Province after COVID-19 Situation. *Journal of Sustainable Tourism Development*, 4(2), 38-55.
- Swadsaen, S., & Nakpathom, P. (2022). The Guidelines for Sustainable Tourism Development in Nakorn Nayok Province after COVID-19 Situation. *Journal of Sustainable Tourism Development*, 4(2), 38-55.
- Thanachokphisit, K., & Akkasaeng, A. (2022). Cultural Tourism Management of Khemarat District, Ubon Ratchathani Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8(6), 177-191.
- Wanglomklang, B. (2019). Tourism Routes Following the Traces of Hundreds of Stories of Isan Folk Literature in the Cities of Yasothorn. (Master's Thesis). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Yingkhong, K., & Khaodee, S. (2022). Identity of Border Tourism Community and Creating Added Value. *Wiwith Wannasarn Journal*, 6(1), 177-208.